

Novo nahajališče dvocvetnega žafrana (*Crocus biflorus*) na vznožju Sabotina v Šmavru

Daniel Rojšek

S Katjo Kogej se na delo iz Šmartnega voziva v Novo Gorico po stranski cesti skozi Šmaver, slovensko briško vas ob vznožju Sabotina, ki je po letu 1947 pripadla Italiji. Cesta je ozka in ovinkasta z malo prometa. Ob njej vidiva čudovite naravne pojave, srečava različne živali, dvakrat sva videla zlatega šakala (*Canis aureus*). Ta del Brd je najhladnejši, pogoste so močne slane in za te kraje hud mraz (do -12 stopinj Celzija). Žena Katja mi je v drugi polovici januar-

ja leta 2018 povedala, da je med vožnjo ob cesti opazila bele žafrane, domnevno nunke (*Crocus albiflorus*). Kljub mili zimi se mi je za njihovo cvetenje zdelo presgodaj. V ponedeljek, 22. januarja, sva se ustavila in si med slano ogledala vijoličaste in bele progaste cvetove žafrana. Dvom o nunki se je razblinil, najprej sem pomislil na dvocvetni žafran (*Crocus biflorus*), edino beli cvetovi so me begali. Odločil sem se, da bom tistega dne prej odšel domov in si nahajališče v mi-

Januar leta 2018 je bil zelo toplel in čebele so obiskovale cvetove. Foto: Daniel Rojšek.

Običajni vijolični cvetovi s progami in beli, ki rastejo le tukaj. Foto: Daniel Rojšek.

ru ogledal, vendar so me dolžnosti zadržale in šele ob mraku sem prispel tja in posnel slike. Poklical sem Igorja Dakskoblerja in skupaj sva ugotovila, da pri Šmavru po vsej verjetnosti raste dvocvetni žafran. Teden dni kasneje smo si nahajališče ogledali Ljudmila in Igor Dakskobler ter podpisani in potrdili predhodno določitev. O nahajališču žafrana je dan po ogledu Igor Dakskobler obvestil botanike Mariso Vidali, Livia Poldinija in Fabrizia Martinija iz Trsta. Slednji mu je odgovoril prvi in mu sporočil, da je to novo, najvzhodnejše nahajališče v Furlaniji. Je tudi novost v bogati flori Sabotina (Poldini, 2009).

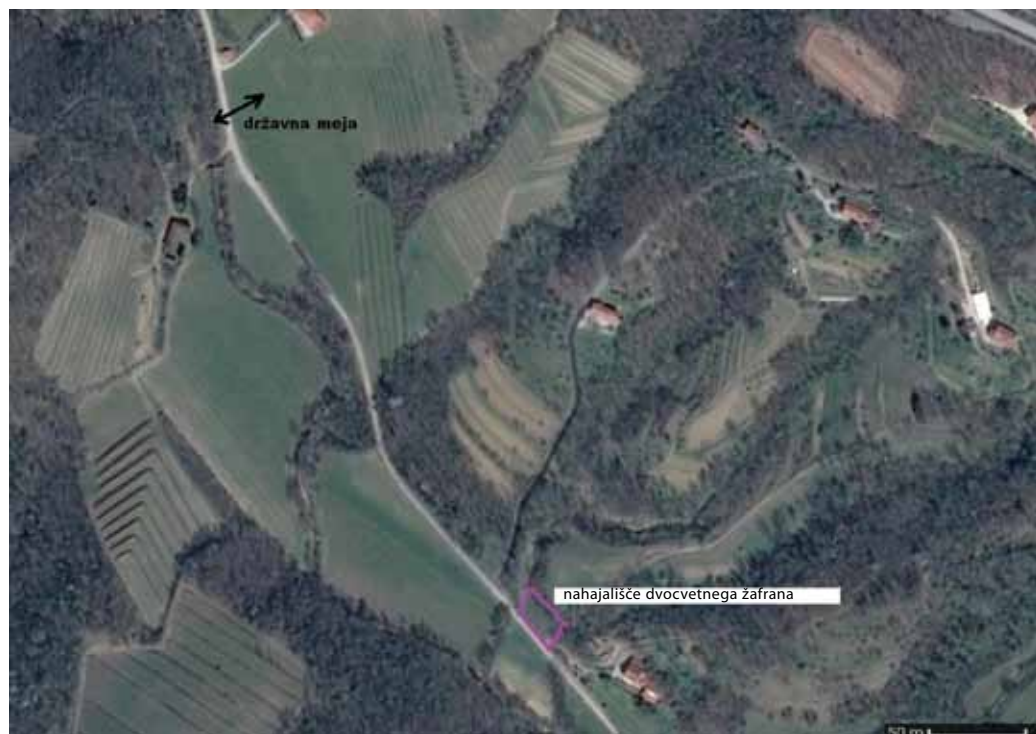
Zemljepisne značilnosti

Nahajališče žafrana se razprostira na približni površini treh arov od 80 do 90 metrov nad morjem v prisojnim delu doline Pevmi-

ce, ki se kmalu izlije v Sočo. Nahajališče je v Italiji, od meje s Slovenijo pri Podsaptinu (Podsabotinu) je oddaljeno malo več kot 300 metrov. Dolinsko dno tvori jugovzhodno vznožje hriba Sabotina (609 metrov). Na severozahodni strani tega obsežnega grebena je ob Soči med Plavmi in Prilesjem nahajališče iste vrste, ki sta ga v naši reviji opisala Igor Dakskobler in Tone Wraber (2009, 71 (7): 320-324), malo bolj severno pa nahajališče v Zamedvejah (Dakskobler, 2013).

Nahajališče pri Šmavru je na jugu omejeno z asfaltirano cesto, na severu s travnikom ob njivi, na severozahodu s hudournikom, levim pritokom Pevmice, na jugovzhodu pa s cesto in širšim dvoriščem bližnje hiše.

Kamninsko podlago tvori eocenski fliš, kamor je voda hudournika in Pevmice zajedla strugi in razgalila plasti peščenjaka ter la-

Pogled na nahajališče iz zraka.

Pogled na nahajališče s ceste. Foto: Daniel Rojšek.

Številni žafrani na jugovzhodnem delu nahajališča. Foto: Daniel Rojšek.

porja. Ljudje so flišno preperino v preteklosti obdelali in ustvarili ilovnato prst, kjer žafran zelo dobro uspeva. Površina se je nato zarasla. V zadnjih letih so drevje in grmovje počistili, zato so letos pozimi cvetovi žafrana postali bolj opazni. Na najstrmejšem delu nahajališča so pustili več manjših dreves, divjo češnjo, brest, mali jesen in več robinij, ki izraščajo iz panjev.

Zaključek

Vsako novo nahajališče redke rastlinske vrste nas razveseli. Posebnost so tukaj beli cvetovi z značilnim rumenim goltom, ki jih drugje pri nas nismo opazili.

Nahajališč je v Posočju enajst, na slovenski strani so tri (v Plaveh in Zamedvejah ter pod Morskem), na italijanski pa jih je s tem vred osem. Želimo si, da bi našli v Brdih ali kje drugje pri nas še kakšno. V bližini sem jih iskal brez uspeha. Lastnico travnika s kukavicami v Podsaptinu (Podsabotinu) sem povprašal, ali je opazila kje takšen žafran. Povedala je, da ne. Zanj tudi ni vedela, pozna le pomladanske (*C. napolitanus*), bo pa vnaprej pozorna nanje in me o morebitni najdbi obvestila.

Fabrizio Martini je v odgovoru napisal, da ta najdba pomeni povezavo njihovih nahajališč v furlanski ravnini z našimi ob Soči. Še

Bela cvetova z značilnim rumenim goltom. Foto: Daniel Rojšek.

posebej to drži za nahajališče pri Plaveh, na severozahodnem vznožju Sabotina.

Upajmo, da bodo položnejše površine v Šmavru še naprej kosili in vzdrževali zdajšnje rastiščne razmere. Z močnejšim zaraščanjem bo tukajšnje uspevanje dvocvetnega žafrana ogroženo. To se je zgodilo pod okoli pet kilometrov oddaljeno Kalvarijo pri Gorici oziroma nad Podgoro, kjer ga je 15. februarja leta 1955 nabral botanik Karl Zirnich (Mezzena, 1986), a ga tam poslej ni nihče več uspel potrditi.

Literatura:

- Buser, S., 1973: *Osnovna geološka karta 1:100 000, Tolmač lista Gorica L 33-78*, Beograd.
- Dakskobler, I., 2013: *Novosti v flori zahodne, severozahodne in osrednje Slovenije*. *Hladnikia*, 31: 31-50.
- Dakskobler, I., Wraber, T., 2009: *Dvocvetni žafran vendarle tudi v Sloveniji*. *Proteus*, 71 (7): 320-324.
- Mezzena, R., 1986: *L'erbario di Carlo Zirnich (Ziri). Atti del museo civico di storia naturale di Trieste*, 38 (1): 1-519.
- Poldini, L., 2009: *La diversità vegetale del Carso fra Trieste e Gorizia. Lo stato dell'ambiente*. Trieste: Edizione Goliardiche, 732 str.